

Honfoglalás-elméletek

A klasszikus honfoglalás-elmélet

Először a honfoglalásra vonatkozó jelenleg hivatalosan elismert elméletet szeretném röviden ismertetni, mellyel kapcsolatban Kristó Gyula és Györffy György nevét kell megemlíteni.

Az Etelközben lakó magyarok elsősorban a szomszédos népekkel (bolgárokkal, kijevi szlávokkal, stb.) tartottak szorosabb kapcsolatot, de a zsákmányszerző harcok során nemegyszer a távolabbi nyugati országokkal is szövetséget kötöttek. *862-től* egyre többször jártak nyugaton, így a Kárpát-medencét is alaposan megismerhették. A *890-es* évek körül a magyarok többször vezettek sikeres hadjáratokat a Kárpát-medence területére (morvák, frankok, bolgárok ellen). Ebből arra lehet következtetni, hogy tudatosan készültek ennek a területnek a megszállására. Ez azonban hosszabb folyamat lehetett, mely lépésről lépésre ment végbe (valószínűleg *895 és 907 között* zajlott le). Először egy felderítő, portyázó sereg kezdte meg a katonai műveleteket, majd őket követte Árpád serege. (Árpád feltehetően a hadúri tisztséget viselte, míg a kende, a névleges főkirály Kurszán lehetett.) Eközben azonban az otthon maradottakat váratlan támadás érte a bolgárok és a velük szövetséges besenyők részéről. Így gyorsan, szinte menekülésszerűen kellett kiűriteniük az addigi szállásterületet, és átvonulniuk az új hazába. Közben jelentős veszteségeik lehettek mind emberben, mind anyagiakban. A menekülő törzsek igyekeztek a legrövidebb úton a Kárpátok fedezékébe jutni. Erre több lehetőség is kínálkozott: a Kijev felől jövő "fekete magyaroknak" (kabaroknak) és a velük tartó keleti szlávoknak a Vereckei- és Tatárhágó, a hét törzs népének pedig a Radnai- és Borgói-hágó, valamint a Békás-, Ojtozi és Bodza-szoros. Az első szakaszban a honfoglalás valószínűleg a Kárpát-medencének a Duna vonalától keletre eső részének elfoglalását eredményezte, gyeplőket hagyva meg a Duna-Tisza között és a Kárpátok erdős vonulatát. Ezután (*900 körül*) következett Pannónia (a Dunától nyugatra eső részek) meghódítása, majd a szélső területek biztosítása. Ehhez hozzákapcsolódott Morvaország hatalmának megdöntése, mely ezután - Ausztria keleti sávjával együtt - afféle "végvidék" lett a magyar és a német területek között. Ezzel gyakorlatilag létrejött az a földrajzi keret, mely a későbbiekben lehetővé tette az egységes Magyarország létrehozását és az államalapítást.

A kettős honfoglalás

Ez a teória, mely László Gyula nevéhez fűződik, megjelenésekor hatalmas vihart kavart, de mivel egyre növekszik a támogatói tábora, így érdemes kissé hosszabban foglalkozni vele. Tehát mit is jelent ez a "kettős honfoglalás"? Az elmélet lényege a következő: amikor az Árpád vezette magyar nép megjelent a Kárpát-medencében, itt már nagy számú magyar (magyar nyelvű) népet talált. De vajon mi lehet az alapja ennek a feltevésnek? Lássuk milyen érveket sorolnak fel az elmélet támogatói:

- László Gyula legelőször a magyar hagyományokban gyakran felbukkanó kettősségre (pl. eredetmondánk kettőssége: Turul-mítosz és Hunor-Magor történet) figyelt fel.

- A források (pl. szláv évkönyvek) is megkülönböztetnek fehér, illetve fekete magyarokat.

- A csontleletek alapján folytatott embertani vizsgálatok is megdöbbentő eredményre vezettek. Ezek szerint ugyanis az Árpád-kori magyar lakosság döntő többsége nem leszármazottja Árpád magyarjainak. Ennek esetleg az lehet a magyarázata, hogy az Árpád-féle magyarok egy katonáskodó, elkülönült réteget alkottak, míg az első honfoglalók adták a lakosság többségét alkotó földművelő, gazdálkodó réteget.

- A késő-avarkor népének és Árpád magyarjainak a régészeti hagyatéka igen jól elkülönül (más a temetkezés módja, a fegyverzet, a lószerszám, a viselet, stb.). A két nép temetőinek elhelyezkedése azt mutatja, hogy nagyrészt nem egymásra települtek. A késő-avarkori településeknek több száz (sőt néha több ezer) síros temetőik vannak, ami arra utal, hogy ők már falutelepülésekben éltek. Árpád népének viszont ehhez képest jóval kisebbek a temetői, melyek főleg a homokos területeken találhatóak, ami azt jelenti, hogy ők feltehetőleg inkább állattenyésztéssel foglalkoztak. A két leletcsoport tehát mozaikosan, egymást mintegy kiegészítve népesíti be a Kárpát-medencét. Vagyis nyoma sincs egyfajta hódítás eredményeként bekövetkező pusztításnak, vagy rátemetkezésnek.

- Mindezek arra utalnak, hogy a Kárpát-medencében két karakteres nép volt jelen a IX. század végén..

- Az avar korban már előbukkanak magyar falu-, patak- és dűlőnevek, ebből arra következtetnek, hogy a medence belsejében majdnem tisztán magyar telepek, a peremeken, főként a Kárpátokban szláv települések lehettek. Tehát, ahol a késő avar temetők sűrűjét találjuk, ott a helynevek is nagyrészt magyarok, akárcsak Árpád magyarjai településének területén. Ebből arra a következtetésre jutottak, hogy a késő-avarkori népességnek is- mivel telepeik neve magyar - magyarul kellett beszélnie.

- Régészeti kimutatható, hogy a 670-680-as években (tehát az avar korban), nagy tömegű keleti népesség áramlott be a Kárpát-medencébe, akiket onoguroknak, onogunduroknak vagy új avaroknak neveztek, akik a feltevés szerint magyar, vagy azzal rokon nyelven beszélhettek. Az elmélet szerint ez lehetett az első, míg a IX. században következett be a második honfoglalás, mely egy jól megszervezett - valószínűleg békés - bevonulás lehetett (vagyis szó sincs a besenyők elől való bemenekülésről).

Ajánlott irodalom:

Fodor István: Verecke híres útján Bp., 1980.

Györffy György /szerk./: A magyarok elődeiről és a honfoglalásról. Kortársak és krónikások híradásai. Bp., 1986.

Kristó Gyula: Magyarország története 895-1301. Bp., 1998.

László Gyula: Őstörténetünk Bp., 1987.

László Gyula: A „kettős honfoglalás” Bp., 1978.

Révész László: Emlékezzetek utatok kezdetére... Régészeti kalandozások a magyar honfoglalás és államalapítás korában Bp., 1999.